

EL CORRANDISTA

JOSEP CASADEVALL I SANGLES

CAROLINO

Xavier Roviró

Fa molts anys que en Carolino i jo ens coneixem i mantenim amistat. Ens coneixem com a veïns que som del mateix poble, i també perquè ens interessen els temes relacionats amb la cançó popular i la cultura tradicional. En Carolino se sent molt orgullós de ser de la Ricardera, un nucli un xic separat del centre de Folgueroles, i d'haver nascut al mateix poble que mossèn Cinto. Puc dir, sense equivocar-me en excés, que en Carolino és una persona vital, de caràcter obert, d'expressió feliç i optimista de mena. I per reblar el comentari, us aconsello que, quan pugueu, observeu algun dels seus dibuixos o quadres i comprovareu que la seva manera de ser resta plasmada en els mil detalls dels personatges que hi posa, en els colors vius a l'oli dels paisatges que hi pinta i en les alegres i imaginatives formes dels temes que hi tracta. Perquè resulta que quan canta, ho fa de la mateixa manera que com pinta. Canta cançons de ritme viu, de temes divertits, i amb veu potent i desvergonyida.

L'altre dia, davant d'unes cerveses i uns bons daus de pernil salat, la férem petar llargament durant un parell d'hores que varen semblar ben curtes. Us faig un extracte de la conversa que vàrem mantenir, intentant donar el mínim de comentaris meus.

Cantar corrandes li ve dels anys 1968 o 1969, del temps de les caramelles de la Joventut Verdaguer de Folgueroles. Però el primer record és quan, de ben xic, cantant caramelles amb el mestre Ernest Morató, van anar a l'ermita de la

Damunt el dilluns de Pasqua i va sentir en Pep Roviretes que va cantar tres o quatre corrandes.

CAROLINO: I encara me'n recordo que es ficava amb en Francisco porcater i dos o tres més que hi havia per 'llà; va ser l'única vegada que vaig sentir cantar en Roviretes flabiolaire.

El seu veí i amic, Joan Vilamala, fundador anys més tard dels Esquirols i ànima de la Joventut Verdaguer, l'acompanyava amb la guitarra, i en Carolino cantava corrandes a cada un dels companys quan es trobaven en els focs de camp del grup. Amb el temps, molts amics de la colla es van casar i a tots els hi va cantar corrandes als àpats del casament. En Vilamala el va empènyer a fer corrandes i ja cada any, per les caramelles, en cantava un bon grapat recurrent el poble, «me'n empescava unes miques de cada barri».

Van passar uns quants anys que al poble no sortiren les caramelles, fins que l'Ateneu les va tornar a començar, i encara ara hi canta les corrandes. La tradició de cantar corrandes havia quedat adormida i en Carolino la va despertar gràcies a què «quan vaig sentir a cantar en Roviretes criticant a aquells homes em va fer molta gràcia i també en té la culpa el mestre Morató que ens feia cantar molt i la Joventut Verdaguer amb en Joan Vilamala que em donà l'empenta que em feia falta.»

Sabia greu perdre el costum de les caramelles ja que a Folgueroles hi havia hagut bons corrandis-

tes com, l'Endalet, que cantava corrandes porques:

Les noies de Folgueroles
són guapes i ballen bé,
per deu cèntims s'arremanguen
i per vint s'ho deixen fer.

Però on hi havia encara més tradició de cantar corrandes era a Savassona, lloc de naixement d'en Roviretes. A Savassona, per les caramelles de Pasqua, anaven de casa en casa a cantar corrandes a cada una d'elles.

En Roviretes, als anys cinquanta, ja feia servir la tonada que encara ara fa servir en Carolino i que té per respost «Oidà, oidà, ompliu-nos la cistella. Oidà, oidà per poder anar a brenar». I «que ara a en Marcel Caselles se li va acudir d'anomenar-ne la Tonada d'en Carolino, però jo, aquesta tonada, ja l'havia sentida a cantar de petit als avis de can Cinto, d'aquí la Ricardera. Hi havia un padrí que era cantador i me'n recordo que cantava una corrande que li havia quedat i que tota la canaia sabíem:

A l'atra banda de Figueres,
vaig anar a collir bolets,
vaig trobar unes lligacames
i uns botons de calçotets.

Aquesta la sabíem tots i era amb aquesta tonada.»

A Catalunya se'n canten de diversos tipus i amb diverses tonades: la tonada de Folgueroles (o d'en Carolino), la de Beget (o d'en Peret Blanc), la de l'Esquirol (amb el respost: «Ai gira-li el barret i tomba-li»), les nyacres, els garrotins...

Carolino en una cantada de caramelles a Folgueroles de Pasqua el 1995.

CAROLINO: Tots són quartetes i són de fàcil cantar però com més temps tens per rumiar millor i de totes aquestes la que costa més de fer lligar és la tonada de Folgueroles doncs, a més de no repetir cap vers a part de la tornada, és més ràpida i de ritme més marcat. A vegades per cantar corrandes ens aprofitem alguna música popular, ens aprofitem d'alguna cançó coneguda per posar-hi lletra de corrandes.

Semblaria que tant és una tonada com una altra, però moltes vegades m'has explicat que amb la de Beget és més fàcil improvisar que amb la de Folgueroles.

Si, i això deu ser que tal com la tonada té posades les notes és més fàcil fer-hi encabir les frases. I és

curiós perquè totes han de tenir set síl·labes. L'altra dia a la fira de Prats del Rei vàrem cantar corrandes i a dalt a l'escenari ho vàrem fer amb la tonada de Folgueroles, quan vàrem baixar a baix al mig de la gent les vàrem cantar amb la de Beget, perquè per improvisar em va més bé aquesta. Té un pedaleig, té una cosa que és més lleugera de cantar.

Les nyacres, quan has de repetir el penúltim vers et deu donar més temps per rumiar.

L'últim vers és el difícil. La tonada és més picada i, igual com passa amb la de Beget, és més fàcil d'encabir-hi les frases. A vegades a mi el que em costa és trobar la tonada de la nyacra però un cop l'has trobada és molt fàcil. I si has

d'afegir alguna síl·laba de més no es nota tant com si ho fas amb la tonada de Folgueroles. Les noies De Calaix canten molt amb nyacres.

També alguna vegada has cantat garrotins i sembla que sigui més fàcil posar-hi les frases, perquè la música poc marcada fa que puguis estirar-la molt.

Sí, en canten molts els gitanos de Lleida. Ara, que qualsevol música que vagi bé per posar-hi una quarteta et pot servir per cantar corrandes. L'altra dia, escoltant els del Pont d'Arcalís, estava rumiant de fer servir la tonada de les Jotes de Castanesa, que canten ells, per posar-hi corrandes, aquesta tonada també aniria bé. És que a vegades quan vas a cantar en algun lloc i et diuen que tens una hora per cantar corrandes, si sempre ho fas amb la mateixa tonada es fa pesat, encara que lo interessant sigui la lletra.

El corrandista català, a diferència dels glosadors de Mallorca, és més esquemàtic.

El glosador és més profund, ja que són octaves, són més profundes, van lligades i ells cuiden molt la rima del vers: que rimi la primera amb la quarta, la segona amb la tercera. Podríem dir que una glosa és més inaccessible, és una tonada molt quieta, que asserena molt. La glosa vol molta quietud, és ben bé el revés de la corrande. Quan anem a Mallorca ens presenten com la simplicitat de la corrande. Allò que volem dir ho hem de fer amb quatre versos. Ells ho allarguen i la mateixa glosa pot arribar fins a deu versos.

Una vegada vaig sentir bertso-laris bascos i m'explicaren que allà, al País Basc, n'hi ha que són professionals i ensenyen la tècnica de cant improvisat a l'escola.

Allà és com una religió. Estaria bé que aquí també s'ensenyés a l'escola a inventar corrandes, se n'ha parlat alguna vegada i s'ha fet alguna experiència, però no ha passat d'aquí. La canaia es divertiria agafant un tema i fent versos sobre ell,

jo penso que per a l'escola seria una cosa positiva. Ja es fan molts curssets sobre corrandes: en Panxito, l'Arnella, les De Calaix, l'Helena de Pomada, en Manent, tots aquests n'han fet, i jo, amb la canaia d'aquí a l'escola, també hi he anat alguna vegada. Però no s'ha muntat res seriós sobre l'ensenyança de la corranda a l'escola.

Un dia vaig cantar amb un versador canari que era una màquina d'improvisar: t'agafava qualsevol música coneguda, moltes eren mexicanes, i hi posava la lletra que volia. Quan canten els seus versos no ho fan amb quartetes, sinó que ho fan amb dècimes. És molt complicat, i llavors encara fan desafios amb la gent: demanen amb quina paraula s'ha d'acabar la dècima i la claven. Això també es pot fer amb corranda, però amb quatre versos és més fàcil.

Els valencians em van sobtar perquè hi ha cantadors i versadors. Un és el que canta i l'altra va rumiant, i, a cau d'orella, li diu el proper vers. I com que hi posen molta música ja tenen temps de dir-s'ho.

Alguna vegada he provat de cantar alguna glosa en alguna trobada amb els amics menorquins que tenim però no me n'he sortit prou bé.

Improvisar una o dues corrandes no costa gaire, però el que sí que costa és mantenir tot un requitzell llarg de quartetes.

Són moltes les actuacions públiques que ha fet en Carolino arreu de Catalunya, però la primera que va fer, fora de les caramelles, va ser per les festes a Verdaguer, a Folgueroles, el 1985. Durant uns quants anys es va fer un homenatge popular a mossèn Cinto i tothom qui volia li podia fer el seu homenatge particular. Encara molts recordem en Carolino cantant enginyoses corrandes acompanyat per l'acordió d'en Vilamala.

CAROLINO: De totes les activitats que he fet, la més difícil és anar a cantar corrandes a un lloc que no has estat mai, tot sol, que no co-

neixes a ningú i a dalt d'un escenari. Moltes vegades ho he hagut de fer i costa molt. La corranda necessita un ambient especial, amb un músic que ompli, amb gent que canti la tornada. Quan funcionen més bé és quan hi ha menjar i beure. Fa falta que hi hagi gresca o ambient, com en les caramelles, en algun àpat... La corranda sola costa. Si has de fer ambient, si has de fer escalfar la gent que està freda, només amb les corrandes, costa molt. Perquè funcionin les corrandes, la gent ha d'anar disposada a escoltar i a cantar corrandes. La gent, quan va a escoltar corrandes, el que vol és divertir-se.

Quan m'han funcionat més bé les corrandes és quan et trobes algú que es veu amb cor de cantar-ne una o dues responent a alguna de meva. És com abans quan es trobaven dos corrandistes de caramelles i cantaven fins que un feia callar l'altre.

La situació, doncs, és molt important, però s'ha de crear. Mira, l'Any Verdaguer vàrem fer una activitat molt maca durant uns quants mesos. Hi van passar moltes escoles de tot Catalunya. La canaia sabia que venia a escoltar corrandes, els hi explicàvem què eren, els n'hi cantàvem tres o quatre que fessin referència a algun mestre o nen; després, per donar-hi més ganxo i dificultat, demanàvem a la canaia que proposés una paraula relacionada amb Verdaguer. Llavors, en Manent o jo, fèiem una corranda que tingués aquella paraula. Després els hi proposàvem que n'improvisessin ells i, quan es trencava el glaç, els nens s'inventaven quartetes força imaginatives, tantes que sovint se'ns feia tard. Va funcionar molt bé.

Quan et proposen una paraula, el cervell ha de funcionar ràpid per trobar-ne una que rimin amb la proposada i llavors decidir a quin vers la poses. Si són paraules agudes va bé posar-les al final, però també ho pots fer amb les planes. Ara, si són esdrúixoles, amb aquestes tonades gairebé ja no es pot fer. Si les paraules acaben amb la lletra o, amb la a, o

amb les formes dels verbs, és molt fàcil trobar una rima, però si acaben amb una síl·laba complicada, has de fer servir la imaginació o girar l'ordre de les paraules. Hi ha poques paraules que no tinguin rima, potser cap.

Fes-ne una que rimin amb Bush:

Ai allà a l'Amèrica,
i quin fàstic fot, ai uix,
des de que al país governa,
aquest president, en Bush.

Mira, també pots fer servir expressions com les onomatopeies, si convé. Moltes vegades em trobo que per rimar amb 'cul', que és una cosa que a la gent els hi fa riure, hi tinc feina, doncs hi ha ben poques coses que hi rimin: 'cugul', 'gandul', 'nul' o 'Sant Vicenç de Paül'. A vegades ho fas rimar amb 'orgull' o paraules així, però ja no està bé. I si cap d'aquestes paraules lliguen amb el que vols dir has de fer el gir; per exemple, en lloc de dir «té un bonic cul», hauré de dir «té un cul bonic».

Si quan vas a cantar corrandes les portes apreses de memòria, estàs només tota l'estona rumiant el que deia aquella corranda o aquella altra. En canvi, si vas a la bambalada, que no les portis apreses, només penses just el que veus allà, i et dóna més agilitat. És clar amb tants anys de cantar-ne hi ha corrandes que t'entren a tot arreu. N'hi ha una del viagra que l'he cantada a molts llocs perquè el públic és nou i no me l'han sentida mai:

Si n'és un gran miracle
lo de la resurrecció,
prò perquè el mort ressusciti,
el viagra és el millor.

Una corranda et porta a una altra, et dóna peu a cantar-ne una altra, és com una cadena. Si acabo de cantar aquesta del viagra i veig un vell allà al davant, ja me'n ve al cap una altra:

I aquesta del viagra,
la dedico a aquest padrí,
perquè per l'edat que té
segur que la fa servir.

Cantant corrandes
amb el Roviretes
en l'homenatge
a Verdager el 1985.

Ara hi ha molts que canten corrandes: en Panxito, la Mireia de Calaix, en Brillant, en Manel Gost, en Ramon Manent, l'Arnella, l'Helena, en Caselles, i molta d'altra gent que, quan s'hi posa, ho fan i ho fan bé. Ara, que quan anem a Mallorca, que fan una trobada, surten una cinquantena de persones, o més, que fan el glosat. A mi m'agradaria que aquí a Folgueroles féssim una trobada de corrandistes i, si hi hagués prou pressupost, fer venir gent de fora, perquè gent d'aquí que vinguin a cantar de cara al públic, no, no n'hi ha, a part d'aquests que he dit.

Amb l'esplet que ha fet la cançó popular ja no s'ha de limitar per Pasqua el cantar corrandes, i si mires el *fondo* de les corrandes, no és sols per cantar-les el dia de Pasqua o pels casaments, sinó sempre, per qualsevol ocasió.

La corranda catalana, o si més no la que he fet jo, és de to humorístic. N'hi ha que són serioses, però gairebé sempre els hi dono un toc d'humor. Antigament, quan es cantava l'elegància d'una noia, el bon cuinar d'una mestressa o la bellesa d'una fadrina, no es feia en to humorístic ni tampoc molt se-

riós. Però ara sempre intento que s'entengui una cosa quan en dius una altra, que hi hagi ironia i doble sentit, malgrat que ara es pot dir tot i de la manera que vulguis. Per això mateix ara costa més de trobar-hi aquest doble sentit, has de buscar moltes comparacions i, si has de ser barroer, has de ser-ho amb gràcia. Els temes que més donen són la política i el sexe. Són temes de bona vena, doncs tots dos són de bon fer, fàcils, i d'ells es pot dir tot. De la política i el sexe, ara tot s'hi val. De temes com la religió costa més, i si són escatològiques encara més, ja que has de vigilar molt. Per exemple, una corranda com aquesta no la pots cantar a tot arreu, perquè hi pot haver qui s'ofengui:

I quina tita més llarga
en deu fer l'Esperit Sant,
que en va embarassar la Verge
des de dalt el cel estant.

Per mi no lliga cantar una corranda de tema seriós o religiós; en canvi, si cantés gloses, sí que hi lligarien temes d'aquest estil. La glosa permet temes d'aquest caire i temes humorístics, la corranda

no ho permet tant. Tot i això, me'n recordo d'alguna corranda dedicada a la Mare de Déu de la Damunt que vaig cantar de petit a les caramelles. Més o menys deia això:

Verge i Mare de la Damunt,
sabem i hem sapigut,
que donant-nos vostra gràcia
ens en donareu salut.

En aquella època no podies dir gaire cosa més. Penso que per ser un bon corrandista no s'ha pas de saber cantar, se n'ha de tenir una mica d'idea, però no gaire. S'ha de tenir facilitat per la rima i sentit de l'humor. Si un corrandista té memòria, millor, perquè té avantatge, però el que s'ha de tenir és coneixement de les coses. Quan vaig a cantar a un poble lleigeixo coses del poble i després demano qui és l'alcalde, què ha passat últimament, miro les botigues i la plaça, demano sobre costums, i altres aspectes que em serveixin per lligar les corrandes. Per tant, s'ha de ser observador i xafarder. També s'ha de tenir poca vergonya per dir les coses que vols a la cara de la gent, i també no tenir por de sortir a

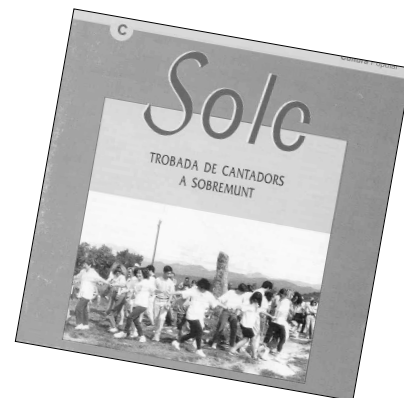
cantar sol davant de tothom. Perquè si tens por, tens nervis i els nervis són molt traïdors, i llavors el cap no el tens clar.

La corranda va lligada a la festa, al beure i a la gresca més que a l'espectacle. L'altre dia, a Banyoles, vàrem cantar corrandes en un lloc que no hi havia ningú i un cop en vam cantar tres o quatre, vàrem fer un passacarrers i ens paràvem a cantar corrandes allà on volíem, teníem el tema servit. La gent sortia de les botigues o de les escales i a la plaça es va fer un cercle ben gran i divertit. Prefereixo la corranda més al mig de la gent que a dalt un escenari. Si és un escenari gran i alt, quedes allà eixut; si és petit i prop de la gent, encara. L'essència de les corrandes ha de ser de tu a tu. No així la glosa, que se senten en una taula i es posen allà, i si n'hi ha deu, tot és gloses, s'ho van passant d'un a l'altre. El públic està només escoltant, i no es fiquen amb el públic o s'hi fiquen ben poc. Jo crec que la part

important de la corranda és ficar-se amb la gent i enmig d'ella. Una cosa és la corranda que coneixem des de sempre, que existeix des que es canta, i l'altra cosa és la corranda com espectacle. A mi m'agrada més la corranda de tota la vida.

M'agradaria que sortissin molta gent nova que s'atrevis a cantar corrandes, i això s'aconseguiria si s'aprenués des de les escoles. Mira, tots els nens des de ben petits fan rodolins, doncs quan són un xic més grans, de dos rodolins, en poden fer una corranda.

Podem trobar corrandes d'en Carolino a diversos discos col·lectius. El primer que va sortir va ser *Cançons i Tonades Tradicionals de la comarca d'Osona*, publicat per la Generalitat de Catalunya l'any 1994, un recull fet pel Grup de Recerca Folklòrica d'Osona que ja força anys abans, a principis dels anys vuitanta, havia fer enregis-

traments de les seves corrandes. L'any següent, el 1995, va aparèixer *Solc. Trobada de Cantadors de Sobremunt*, editat per TRAM. I el 1996, el Grup de Recerca Folklòrica d'Osona va treure el disc *De Rams a Pasqua*. El 2002, l'Associació cultural Es canonge de Sant Cirga va editar el CD *El glossat avui*.

Parlarem i parlarem sobre les corrandes, que és el tipus de cant on més ell ha excel·lit, fins que l'hora de sopar ens obligà a deixar-ho.

La Romàntica del Saladar

brises del saladar

LA
ROMANTICA
DEL
SALADAR

Presenta el seu primer
C.D. en concert

Brises
del
Saladar

CONTACTES
Ximo: 966 470 891 • Pep: 966 461 995
R.A.S. c/ Sant Vicent, 6 - 03730 XÀBIA
romantica@servicam.com
www.fev.org/esco/ras/index.html